

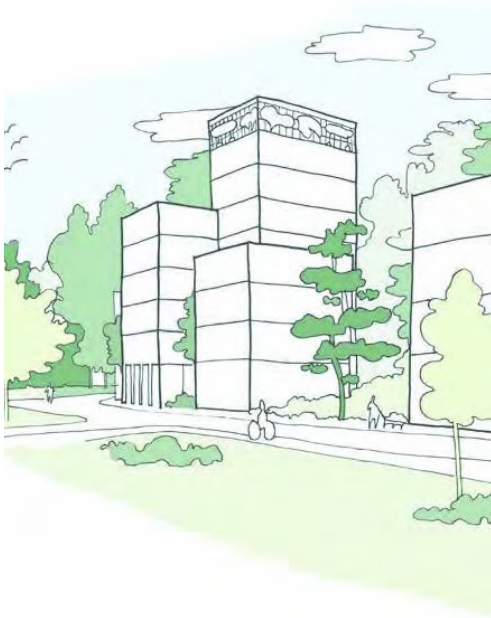
Blackebergsvägen etapp 2 och 3

Konsekvensanalys - kulturmiljö

Reviderad analys inför granskning

2020-08-31

Nyréns Arkitektkontor

Blackebärsvägen etapp 2 och 3

Konsekvensanalys - kulturmiljö

2020-08-31

Nyréns Arkitektkontor

Maria Engström, landskapsarkitekt LAR/MSA

Marcus Ångeby, byggnadsantikvarie, cert. sakkunnig kulturvärden (kvalificerad)

Beställare

HSB genom Maria Holmström

SKB genom Pia Onevi

Primula byggnads AB genom Johan Borglund

Framsida: Visualisering av Primulas, HSBs och SKBs föreslagna flerbostadshus, Dinell Johansson och Nyréns.

Illustration denna sida: Tidig skiss av Dinell Johansson.

Innehåll

Inledning	4
Bakgrund och syfte	4
Avgränsning	4
Metodik	4
Tidigare framtagna rapporter	4
Kulturhistoriska lagrum	5
Samlade kulturmiljökaraktärer	6
 Förslaget	 8
 Konsekvenser för helheten	 10
 Konsekvenser - karaktärsområden	 12
Södra Ängby – i mötet med Blackebergsvägen	12
Blackeberg – i mötet med Blackebergsvägen	14
Agrart landskap och dalgång mot Tyska Botten	16
F.d sjukhuset och senare bostadstillägg	18
Blackebergs Gård	20

Inledning

Bakgrund och syfte

HSB, SKB och Primula utarbetar tillsammans med Stockholm stads stadsbyggnadskontor förslag till ny bebyggelse utmed Blackebergsvägen mellan Blackeberg och Södra Ängby och utmed Blackebergsbacken. Området ligger inom "Program för Blackebergsvägen" och utgör den andra respektive tredje utbyggnadsetappen, vilka planläggs i en gemensam detaljplan.

Detaljplanens syfte är att skapa förutsättningar för ny bebyggelse och allmänna platser mellan och intill stadsdelarna Blackeberg och Södra Ängby längs med Blackebergsvägen och Blackebergsbacken. Genom att bygga i mellanrummet mellan Blackeberg och Södra Ängby är syftet att bättre koppla ihop de båda stadsdelarna. Den nya bebyggelsen ska ta hänsyn till och inspiration från den befintliga bebyggelsen inom stadsdelarna och även ta stor hänsyn till riksintresset Södra Ängby.

Detaljplanens syfte är också att respektera befintlig naturmark och återställa naturmark, där det är möjligt, mellan och runt om bebyggelsen som i anläggningsskedet skadas/förstörs. Befintliga bevarandesvärda träd som har betydelse för både spridning, ekologi och stadsrum avses därför sparas.

Inför plansamrådet anlätade de tre byggherrarna Nyréns arkitektkontor för att ta fram en kulturmiljö- och konsekvensanalys. Kulturmiljöanalysen levererades sommaren 2018 och tydliggjorde områdets kulturhistoriska funktioner och identifierade värdebärande och visuellt avläsbara karaktärsdrag och kvaliteter. Denna konsekvensanalys är steg två. Den tar sin utgångspunkt i kulturmiljöanalysen och bedömer planförslagets kulturmiljöpåverkan.

Avgränsning

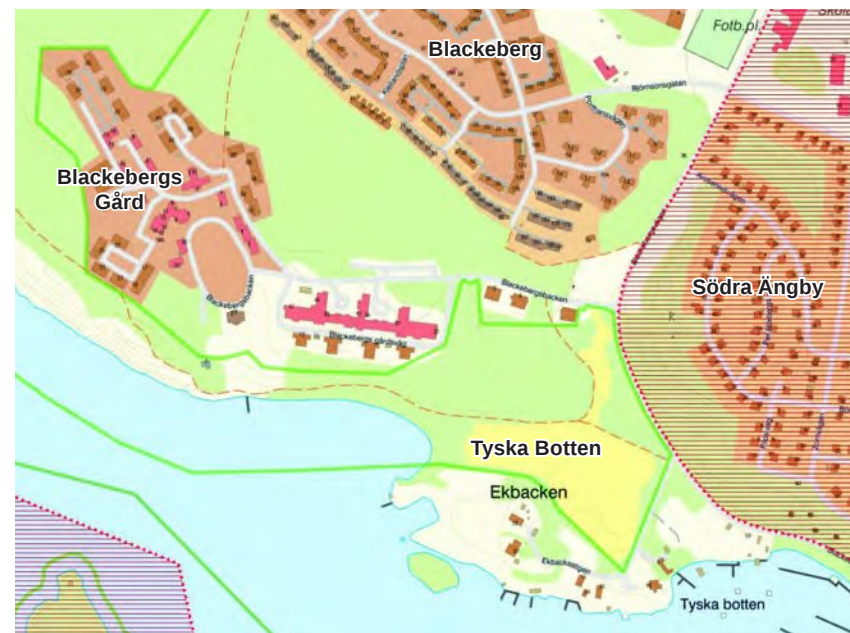
Rapportens innehåll följer planområdet men tar även in närmast angränsande miljöer i form av bebyggelse och park- och naturmark. Planområdet följer Blackebergsvägen mellan Björnsonsgatan och Blackebergsbacken samt Blackebergsbacken fram till det f.d. Frimurarbarnhuset vid Blackebergs Gård.

Metodik

Arbetet har utförts i ett samarbete mellan byggnadsantikvarie och landskapsarkitekt med kulturmiljöinriktning. Konsekvensanalysen tar sin utgångspunkt i den tidigare kulturmiljöanalysen. Förslagen på ny bebyggelse sätts sedan i relation till de konstaterade kulturhistoriska värdena.

Tidigare framtagna rapporter

En områdesanalys för Blackeberg och Södra Ängby togs fram av Nyréns Arkitektkontor 2012 på uppdrag av Exploateringskontoret. I denna beskrivs stads- och landskapsbilden i de två stadsdelarna. I maj 2015 tog Nyréns Arkitektkontor fram en kulturmiljöanalys och konsekvensanalys för Islandstorget, utbyggnadsetapp 1 mellan Bergslagsvägen och Björnsonsgatan. Det f.d. Frimurarbarnhuset finns beskrivet och värderat i en antikvarisk förundersökning från 2005 framtagen av Nyréns Arkitektkontor. Historik och karaktärisering i denna rapport vidareutvecklar och fördjupar relevanta delar som inte belysts i de tidigare utredningarna. För en fylligare översikt och historik hänvisas till ovan nämnda rapporter.

Sveriges länskarta från Länsstyrelsernas hemsida. Grön heldragen linje markerar Grimsta naturreservat. Rött streckad område i kartans högra kant markerar riksintresset Södra Ängby. Riksintressegränsen löper utmed Blackebergsvägen.

Flygfoto med planområdets läge.

Inledning

Kulturhistoriska lagrum

Kulturmiljölagen

Inom planområdet finns inget byggnadsminne eller registrerad fornlämning. Närmaste fornlämning är en stensättning högt upp i sluttningen öster om Blackebergsvägen. Även det f.d. färjeläget vid Tyska Botten är fornlämning med husgrunder och brygga av kallmurade huggna stenar.

Miljöbalken

Södra Ängby [AB 119] är riksintresse för kulturmiljövården vilka regleras inom Miljöbalkens kap. 3. Riksintressen ska skyddas mot påtaglig skada, vilket innebär att områdets kulturhistoriska värden ska bevaras och skyddas från åtgärder som medför påtaglig negativ kulturmiljöpåverkan. Riksantikvarieämbetets riksintresbeskrivning för Södra Ängby [AB 119] 1997-08-18:

Motivering för riksintresseområdet Södra Ängby:

Södra Ängby, ett av norra Europas bästa exempel och största sammanhängande förortsmiljö med större, mycket enhetliga funkisvillor från 1930-talet avsedda för ett tjänstemannaskikt, utbyggt på initiativ av Stockholms stad och ett uttryck för tidens arkitekturideal.

Uttryck för riksintresseområdet Södra Ängby:

Planstrukturen med gator, tomter, byggnadernas placering och omgivande grönska. Gestaltningssmässiga värden hos de likartade men inte helt identiska byggnaderna.

Plan- och bygglagen

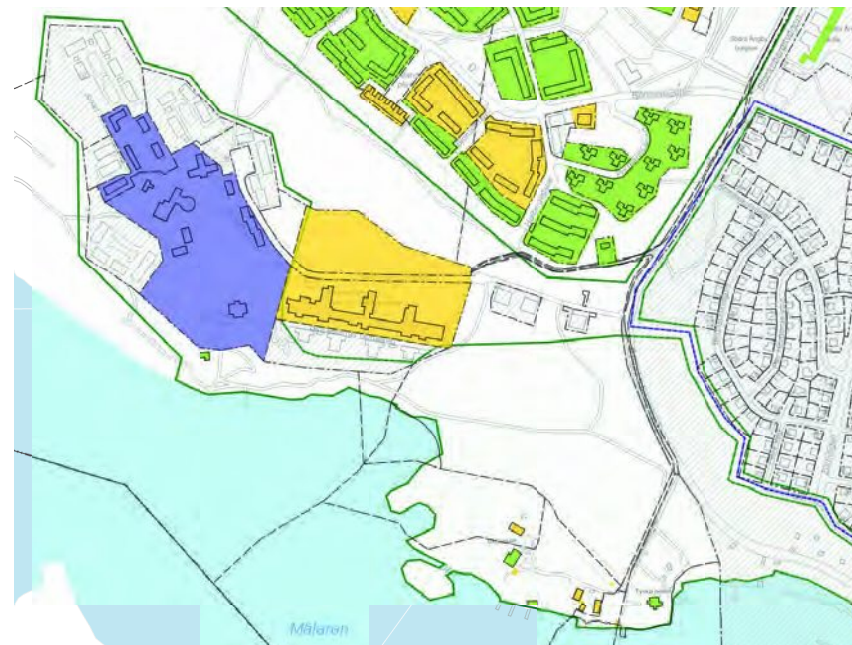
Enligt plan- och bygglagens 2 kap. 6 § så ska "bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan".

I Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering anses fastigheten Blackebergers Gård 1, med det f.d. Frimurarbarnhuset och Ljunglöfska villan, ha ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde (blå klass). Fastigheterna med radhus och "stjärnhus" i Blackeberg, närmast Blackebergsvägen, anses ha bebyggelse som är särskilt värdefull (grön klass). Detsamma gäller de flesta villor i området från slutet av 1800-talet inklusive den i mötet Blackebergsvägen/Blackebergbacken (kv. Hinduen 1, på historiska kartor kallad "Nybygget" eller "Bygget").

Fastigheten Blackebergers gård 2 med sjukhusbyggnaden från 1950-talet (tillbyggd på 1960-talet, ombyggd på 2000-talet) har gul klass på klassificeringskartan, vilket innebär att bebyggelsen anses vara av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde.

I stadsmuseets klassificering är det f.d. Frimurarbarnhuset, strandpartiet och Tyska Botten markerat som ett kulturhistoriskt värdefullt område. Detsamma gäller för Blackebergers 1950-talsbebyggelse och Södra Ängby.

För alla byggnader inom området gäller varsamhetskrav enligt 8 kap. 17 §. Vid bygglovprövning kan de grön- och blåklassade byggnaderna även komma att omfattas av förbud mot förvanskning enligt 8 kap. 13 § i plan- och bygglagen.

Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering.

- Fastighet med bebyggelse av synnerligen högt kulturhistoriskt värde
- Fastighet med bebyggelse som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt
- Fastighet med bebyggelse av positiv betydelse för stadsbilden och/eller av visst kulturhistoriskt värde
- Fastigheter med bebyggelse som ännu ej klassificerats
- Helhetsmiljö av synnerligen högt kulturhistoriskt värde
- Kulturhistoriskt värdefulla områden

Inledning

Samlade kulturmiljökaraktärer

I kulturmiljöutredningen beskrivs olika karaktärsområden som ligger inom eller gränsande till planområdet. Det handlar om flera olika sammanhållna kulturmiljöer, av varierande ålder och karaktärer:

- **Funkisvillaområdet Södra Ängby**
- **Tyska Botten och uppodlad dalgång norrut**
- **1950-talsförorten Blackeberg**
- **Frimurarbarnhuset vid Blackeberg**
- **Det storskaliga sjukhuset vid Blackeberg**

Utöver dessa finns även enskilda hus från senare års bebyggelsekompletteringar. Konsekvensanalysen följer i stort dessa områden.

Illustration från kulturmiljöutredningen.

Frimurarbarnhuset
vid Blackeberg

Det storskaliga
sjukhuset vid
Blackeberg

1950-talsförorten
Blackeberg

Tyska Botten och
uppodlad dalgång
norrut

Funkisvillaområdet
Södra Ängby

Förslaget

Blackebergsvägen och Blackebergsbacken ligger i ett äldre kulturlandskap, i gränslandet mellan olika stadsdelar och bebyggelsegrupper med olika uttryck, skala och karaktärer. Det är därför en utmaning att gestalta den nya bebyggelsen som ett nytt tillägg som i sig bildar en helhet, samtidigt som det hanterar de många olika karaktärsmötena.

Den nya bebyggelsen har delats in i två överordnade grupper avseende gestaltning, placering och volymhantering, utifrån läge i helheten. En grupp på fyra hus (grupp 1) i väster vid Blackebergsbacken, det f.d. sjukhuset och Blackebergs Gård och en grupp på tretton hus (grupp 2) i öster vid Blackebergsvägen.

Planstrukturen är öppen för att knyta an till befintligt byggnadssätt och ge sikt upp mot bakomliggande terräng och bebyggelse. Byggnaderna har givits en samtida arkitektur för att kunna läsas som ett nytt tillägg. De uppvisar samtidigt inspiration från bebyggelsen i Blackeberg och Södra Ängby i form av den strama volymhanteringen, den tredelade volymuppbyggnaden i grupp 1 och i putsfasaderna med en sammanhållen färgsättning av varma kulörer.

Syftet är att minimera ingreppen i skogen och återställa terrängen i bakkant av bebyggelsen och i möjligast mån mellan byggnaderna, samt att återplantera påverkade skogspartier.

Ovan: Illustrationsplan över planförslaget. Del 1 ligger utmed Blackebergsbacken och del 2 på var sida om Blackebergsvägen. Stadsbyggnadskontoret

Förslaget

Skilnader jämfört med samrådsförslaget

Sedan plansamrådet har byggnaderna på västra sidan av Blackebergsvägen förskjutits fem meter söderut för att skapa ett större grönt släpp mot Aroseniusvägen. Det innebär även att bebyggelsen ligger mer parallellt med byggnaderna på andra sidan Blackebergsvägen. Den översta våningen på sista byggnaden har även fått ett indrag mot Aroseniusvägen.

Två byggnader har utgått sedan samrådet. Dessa förslags ligger vid Blackebergsgården, mellan radhusen vid Holbergsgatan i norr och de i början av 2000-talet tillkomna punkthusen i kv. Japanen i söder.

Gestaltning och färgsättning har samordnats mer jämfört med samrådsförslaget. Samtliga byggnader har nu putsfasader, med kulörer inspirerade av jordartspigmenten och de varma tonerna Blackebergs bebyggelse men ljusare. Intilliggande illustration redovisar den befintliga bebyggelsens färgsättning och föreslagna kulörer schematiskt för helheten.

Utgångspunkt för bedömning av påverkan på naturmark

Vid uppförande av de nya husen kommer en schaktgräns för markarbeten placeras utanför de framtida fastighetsgränserna. Markpåverkan och fällning av träd kommer därmed ske såväl inom som utanför kvartersmarken. Hur stor påverkan blir på skogsridån mellan de nya och befintliga husen i Södra Ängby och Blackeberg har betydelse för upplevelsen av den gröna kranen av skogsmark med uppvuxna träd som ger siluettverkan runt stadsdelarna. Vid bedömning av konsekvenser har kartan som visar schaktgräns 4 m från fasad använts, med utgångspunkten att majoriteten av träden 5-10 m från schaktgränsen kan behållas medan träd närmre än så kommer behöva fällas.

Till vänster: Snedbild med planförslaget inlagt. T.v. i bild Blackebergsbacken och t.h. Blackebergsvägen. Nyréns
Nedan: Utredningsplan landskap med schaktgränser. Nyréns för HSB

Ovan: Gårdar mellan SKB:s hus väster om Blackebergsvägen.
Nyréns för SKB

Konsekvenser för helheten

Förslagets styrkor

Illustrationsmaterialet visar ett förslag som har ett medvetet förhållningssätt till omgivande stadsbild och kulturlandskap. Den för Blackeberg typiska planstrukturen med sammanlänkande gångstråk mot omgivande grönområden och gröna släpp med naturmark mellan bebyggelsegrupper har bibehållits, liksom de gröna naturmarkskransarna runt Blackeberg och Södra Ängby. Dessa gör stadsdelar avläsbara som väl avgränsade stadsdelar. Blackbergsvägen följer en äldre vägsträckning vars läge behålls i förslaget, men vägen breddas och görs om till stadsgata.

Del 1, Blackebergsbacken

I väster placeras en grupp med sex punkthus bestående av tre sammansatta byggnadsvolymer i olika höjd i anslutning till det f.d. sjukhuset. De nya husen har en sammanhållen hög skala som relaterar till storskaligheten hos den befintliga, angränsande byggnadsvolymen. Byggnaderna tecknar sig tydligt bakom sjukhuset sett från Mälaren. Gruppen är indelad i två delar med olika utformning avdelade av ett mindre släpp med naturmark. Husen har en enhetlig placering mot gatan och förgårdsmark. Byggnaderna utgör ett tydligt tillägg och skapar tillsammans en avläsbar ny årsring.

Del 2, Blackbergsvägen

I öster, längs Blackbergsvägen möter föreslagen bebyggelse Blackeberg, Södra Ängby och Tyska Botten. Här har strukturen och volymerna anpassats till den övergripande karaktären i de omgivande stadsdelarna. Husen består i huvudsak av enkla volymer i en skala som är anpassad till topografi och befintliga hus. Bredden på naturmarken mellan Blackeberg och Södra Ängby minskar, men finns kvar bakom och delvis mellan ny bebyggelse. Tillsammans bildar den föreslagna bebyggelsen en tydlig ny årsring som i sin utformning tar upp karaktärer från både Södra Ängby och Blackeberg. Placeringen med släpp mellan huskropparna, gröngränd för förgårdsmark och en samordnad placering av husen på ömse sidor gatan relaterar väl till omgivande bebyggelsestruktur. Den skapar genomsikt mot naturmarken och den äldre bebyggelsen så att denna fortsatt kan upplevas i gatumiljön. Funktionen med sammanbindande gångstråk inom och mellan stadsdelarna behålls, delvis i nya lägen. Det äldre kulturlandskapet framför den äldre villan i fonden av Tyska Botten lämnas fritt från bebyggelse och förädlas som park i den nya strukturen.

De hus som direkt möter villorna i Södra Ängby har givits en lägre skala (3+1 våningar) för att undvika en för stor skalförskjutning. Övergången i bebyggelsen blir på så vis mjukare. De nya husens putsfasader och färgsättning är samordnad. I arkitekturen och fasadkulörerna finns tydliga referenser till befintlig bebyggelse vilket ger en platsspecifik karaktär. Variationen och noggrannheten i detaljerna såsom runt entréer, framför allt i SKB:s och Primulas hus, anknyter till detaljeringen och lekfullheten i folkhemmets arkitektur. Samtidigt utgör förslaget ett tydligt och sammanhållet tillägg.

Förslagets svagheter

Av illustrationsmaterialet framgår inte vilka träd som bevaras i de gröna kransarna, ej heller hur föreslagen kvartersmark, byggnader och mark, ansluter till naturmarken.

Del 1, Blackebergsbacken

Det sista huset i raden av högre hus längs Blackebergsbacken placeras vid entrén mot Blackebergs Gård. Huset har en skala som kraftigt avviker från den småskaliga äldre kulturmiljön. På grund av den framträdande placeringen i kanten av parkrummet vid Ljunglöfska slottet riskerar det att dominera över Ljunglöfska villan och barnhemsbebyggelsen. Den skogliga inramningen av den öppna pelousen påverkas negativt när vegetation försvinner eller döljs bakom hus. Den negativa påverkan mildras av de träd som sparas direkt väster om huset samt av parkträden som omger delar av pelousen.

Del 2, Blackbergsvägen

Exploateringen vid Blackbergsvägen minskar avståndet mellan de båda stadsdelarna, krymper stadsdelarnas gröna kransar och riskerar att otydliggöra den medvetet skapade gränsen mellan stadsdelarna.

Ombyggnaden från förtortsmässig vägsträcka till mer hårdgjort stadsmässigt gaturum med bredare gatuprofil och mer storskaliga hus som relaterar direkt till gatan avviker från byggnadssättet i både Södra Ängby och Blackeberg där byggnader och gator är mer följsamt anpassade till höjdkurvor och topografi.

Planområdets känsligaste parti ligger i områdets norra del där avståndet mellan stadsdelarna är som minst. Där når de riksintressanta Södra Ängbys villor ända fram till Blackbergsvägen och mötet mellan förslaget och

villorna blir påtagligt. I förslaget breddas Blackebergsvägen och nya gång- och cykelbanor tillförs på befintliga villors förgårdsmark. Några av träden kommer behöva fällas. Intrånget i förgårdsmarken medför en negativ påverkan på den värdebärande gröna skogskransen i riksintresset.

Söder om Aroseniusvägen placeras ny bebyggelse inom riksintresset Södra Ängby. Det äldre odlingslandskapet med anknytning till Tyska Botten påverkas negativt. Bebyggelsen medför att f.d. hagmark från sent 1700-tal exploateras och det bevarade öppna kulturlandskapets utbredning norröver från Tyska Botten minskar. Bebyggelsen påverkar dock inte vyn från dalbotten norrut, då bebyggelsen döljs bakom befintliga eller nyplanterade skogsbryn.

Sammanhållen bedömning av påverkan på riksintresse

Inom den del av riksintresset där nya hus föreslås ligger den värdebärande gröna skogskransen längre österut. Bebyggelsen föreslås på en gräsyta, en tidigare uppodlad dalbotten, som inte tillhör en karaktärsskapande del av Södra Ängby. Förslaget möter Södra Ängby i en av de punkter där villorna ligger i de lägre delarna av landskapet och där når fram till det huvudnät som förbinder stadsdelarna. En annan sådan punkt är Färjestadsvägen och Ängbyplan där tillägg av flerbostadshus har gjorts med ett öppet byggnadssätt, men utan ambitionen att återställa naturmarken runt och mellan husen.

Anpassningar har gjorts av förslaget för att mildra påverkan på riksintresset. Det handlar om valet av ett öppet byggnadssätt med genomsikt mellan husen och ett återställande av naturmarken i så hög utsträckning som möjligt. Det handlar även om arkitekturen i form av en lugn och stram volymhantering, en anpassad skala, en medveten färgsättning och en omsorg om byggnadsdetaljerna. Sammantaget Nyréns bedömning att förslagets påverkan på riksintresset är begränsad.

Att utveckla inför nästa skede

-Parken i Tyska Bottens fond behöver en genomtänkt gestaltning för att ta tillvara öppenheten och sikten mot Mälaren med lång historisk kontinuitet, samtidigt som den visuella påverkan av det näraliggande flerbostadshu-

Bebyggelsestruktur och grönsstruktur

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Tydliga enheter från olika epoker med sammanhållen karaktär
- Bebyggelsegrupper i bevarad skogs- eller parkmark
- Grön krans med sparad naturmark runt Södra Ängby och Blackeberg utgör områdenas tydliga avgränsning utåt
- Utvecklade gångvägnät inom områdena och mot kringliggande grönområden

Mötet Södra Ängby - Blackeberg

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

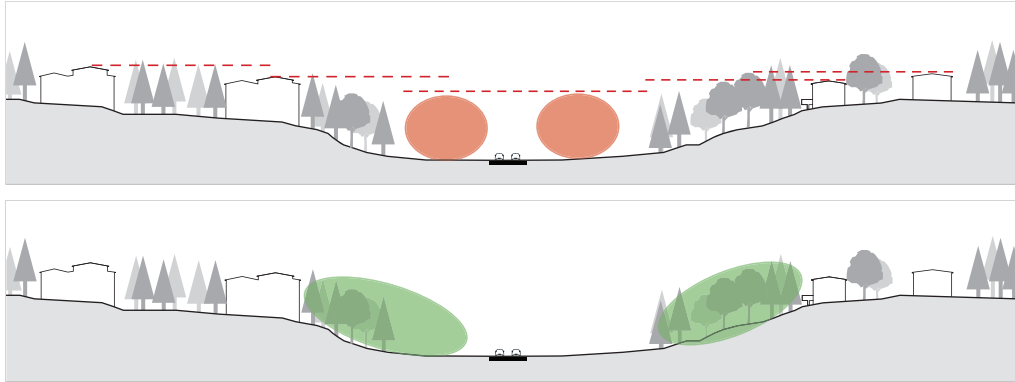
- Sambandet topografi – placering – skala
- Bebyggelsen präglas av en terränganpassad skala som underordnar sig bebyggelsen på höjdryggen och genom avtrappning följer landskapets naturliga sluttning från bergsslänten ner mot Blackbergsvägen.
- Grön krans runt stadsdelarna skapar ett mjukt möte och skiljer områdena åt.

sets gavel mildras genom trädplanteringar. Den sikt som finns från parken ut över Mälaren riskerar att försvinna i och med föreslagna nya träd vid Blackebergsbacken.

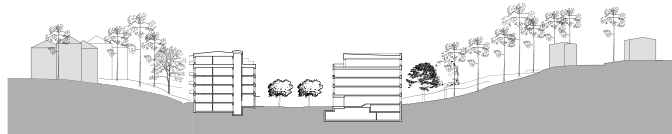
-Underlagsmaterialet bör förtydligas vad gäller markpåverkan och bevarande av befintliga träd i de gröna kransarna.

-Ett anpassat möte mellan kvartersmark och naturmark bör säkerställas exempelvis genom exploateringavtal.

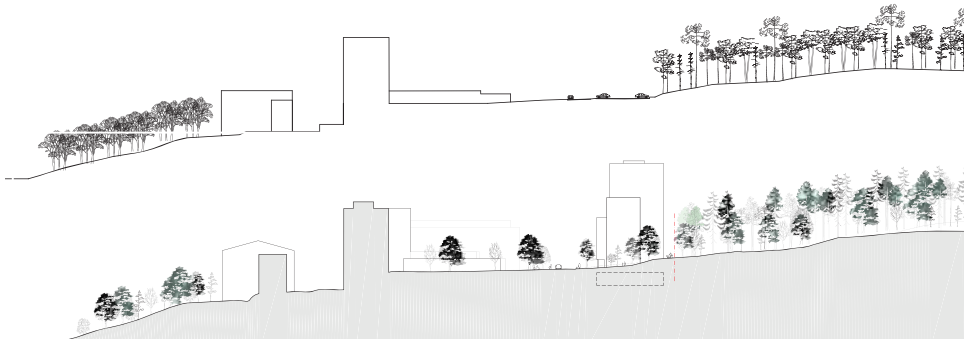
Konsekvenser för helheten

Ovan: Sektioner över Blackebergsvägen hämtade ur kulturmiljöutredningen. Den övre bilden visar principen för hur nya volymer kan placeras in med hänsyn till topografin. Den undre bilden visar hur de naturslänterna utgör en grön krans runt både Södra Ängby och Blackeberg.

Exempel på sektion genom föreslagen bebyggelse vid Blackebergsvägen. Bebyggelsen följer topografin. Den nya bebyggelsen placeras in i de gröna kransarna som därmed smalnas av. Illustration Brunnberg & Forshed

Ovan: Den övre bilden visar en sektion från kulturmiljöutredningen som beskriver dagens relation mellan landskap och bebyggelse vid Blackebergsvägen i höjd med sjukhuset. Den nedre bilden visar en liknande sektion med föreslagen ny bebyggelse. Den nya bebyggelsen utgör en fortsättning på den trappande skalan från Mälaren. Illustration Dinell Johansson för Primula

Illustrationsplan SBK

På planen framgår att naturpartierna bevaras bakom de nya husen och hur de föreslagna bostadshusen placeras ungefär mitt emot varann så att en genomsikt mellan naturpartierna bevaras. De gula pilarna illustrerar detta.

På illustrationsplanen framgår även bredden på den nya vägsektionen.

Konsekvenser - karaktärsområden

Södra Ängby – i mötet med Blackebergsvägen

Förslagets styrkor

Öppen struktur med rytmisk placering både mellan husen inom kvarteret och över gaturummet, liksom en jämn storlek på husen och mellanliggande gårdsrum ger en regelbunden struktur och transparens och grönska mellan husen vilket ansluter till Södra Ängbys karaktär.

En samordnad placering av husen på ömse sidor gatan relaterar väl till omgivande bebyggelsestruktur. Den skapar genomsikt mot naturmarken och den äldre bebyggelsen så att denna fortsatt kan upplevas i gatumiljön.

Den föreslagna bebyggelsens höjdskala är anpassad till läget i dalstråket och låter tallar och villorna på höjden teckna sig högre i landskapet.

Kontrasten i mötet med villorna vid Aroseniusvägen hålls ner genom en höjdskala på 3+1 våningar för det närmast liggande flerbostadshuset. Där terrängen faller undan och bakomliggande villor ligger högre är höjden 4+1 våningar vilket också fungerar mot topografin samt ger en sammanhållen takfotsnivå.

Husen har en stram volymhantering och bildar en sammanhållen grupp med begränsad variation mellan husgrupperna. Detta anknyter till den tematiska variationen inom Södra Ängby.

Kulörerna är samordnade med övrig ny bebyggelse vilket skapar ett tydligt helhetsgrepp. De anknyter till de varma jordartstonerna i Blackebergs bebyggelse men är betydligt ljusare vilket skiljer ut dem som ett tillägg i stadsbilden. De nya husen närmast villorna har givits något mer återhållsamma kulörer jämfört med övrig ny bebyggelse som en anpassning till de ljusare kulörerna i villabebyggelsen.

Den mörkare tonerna i fönstren och i den övriga detaljeringen knyter även de an till de mörkare kulörerna i Blackeberg, samtidigt som en rik och varierad detaljering i entréerna, framförallt i SKB:s hus, utgår från den lekfullhet som ofta finns i 1950-talets folkhemsarkitektur. En omsorg om detaljer och material kan bidra till att

den nya bebyggelsen upplevs som ett värdigt tillskott till den riksintressanta miljön i Södra Ängby.

Den nya gatusektionen anknyter till Södra Ängby genom att byggnaderna har en enhetlig relation till gatan, med en remsa av förgårdsmark. En tillbakaskjutna placering av flerbostadshuset vid Aroseniusvägen ger bibehållen karaktär med grönska och luft vid korsningen och ett respektavstånd mot angränsande villor.

Gårdarnas utformning hanterar mötet Södra Ängbys utemiljökaraktär och det nya stadsbyggandestillägget väl. Gårdarna föreslås få en mer anlagd och ordnad utformning med planteringar och vistelsezoner närmast Blackebergsvägen, men ansluter i bakkant till Södra Ängbys öppna karaktär genom gräsytor som övergår mjukt och utan tydliga gränser i den allmänna naturmarken. Träd som kan ge en framtida större volymverkan i gaturummet placeras i framkant av gårdarna mellan husen mot gatan.

Sparad vegetation på bergsslätten ger topografisk anpassning och sparad grön naturmarkskrans. Ett fåtal träd i brynzonen kan behöva fällas. Den omlagda gångvägen bakom de nya flerfamiljshusen tillgängliggör naturmarken för allmänheten och minskar risken för att den gröna kransen privatiseras. Den har en fortsättning på andra sidan Blackebergsvägen ut mot naturreservatet/Blackebergs gård.

Garagelösningen under husen på den tidigare jordbruksmarken minskar inslaget av bilar i stadsbilden. Samtidigt begränsar det möjligheten att anlägga trädplanteringar och grönytor som kräver större jorddjup.

Förslagets svagheter

Blackebergsvägen omvandlas från landsväg i gränsen mellan två stadsdelar till en integrerande stadsgata mellan desamma. Stadsgatans karaktär avviker mot befintliga kulturmiljökaraktärer och inför en ny typ av gata med breddad gatusektion som inte finns tidigare i området. Träd är placerade i gruppvisa alléer längs gaturummet vilket skapar kvaliteter i den nya miljön, men ger ett formellt stadsmässigt anslag som saknas i Södra Ängby.

Breddningen av Blackebergsvägen sker delvis inom riksintressets gränser och påverkar den gröna förgårdsmarkskaraktären med träd runt Södra Ängby negativt vid de närmast liggande villorna. Idag finns ett fåtal stora uppvuxna träd som har betydelse för den lummiga karaktären. Några av dessa kommer behöva fällas till förmån för nya cykelbanor och en breddad hårdgjord gatusektion.

Gårdarnas begränsade jorddjup ovanpå garaget riskerar att skapa en mindre grön karaktär som står i kontrast till Södra Ängbys naturmark.

Storskalig garageentré med både in- och utfart från Aroseniusvägen motverkar den i övrigt goda anpassningen gentemot Södra Ängbys villor.

Att utveckla inför nästa skede

-Förgårdsmarken bör upplevas som grön för att anknyta till Södra Ängbykaraktären. Ett tillräckligt jorddjup på bjälklagsgårdar bör säkerställas i detaljplanen.

-Ett naturligt möte och återställande av allmän plats i mötet mellan kvartersmark och naturmark bör säkerställas exempelvis genom exploateringsavtal, så att höga slänter, stödmurar etc. kan undvikas och riksintressets värdeberande karaktärer beaktas. Punktvis anpassning av schakt kan göra att fler karaktärsstarka träd kan sparas.

-Kan gatuträden ges ett icke formellt anslag som bättre knyter an till Södra Ängby, eller placeras på grön förgårdsmark och upplevas som en fortsättning på naturmarken?

- Om den tänkta profilen på Blackebergsvägens smalnas av eller vägens läge justeras vid Södra Ängbys villor kan den gröna kransens värdefulla träd sparas på villornas förgårdsmark.

Södra Ängby

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Väl sammanhållen bebyggelsemiljö med likartade volymer, stram funktionalistisk karaktär, längst i öster med något mer traditionell utformning.
- Ljust slätputsade fasader, platta tak, fönster i fasadliv, stora terrasser och/eller balkonger.
- Många välformade detaljer så som altanräckan, skärmtak och dörrar.
- Terränganpassade villor med enhetlig placering på tomter med öppen karaktär
- Indragen husplacering skapar rymd och lummighet vid korsningar
- Remsa med grön förgårdsmark och höga skogsträd (tall/björk) mellan tomt och gata
- Ring med sparad skogsmark på slänter runt området
- Raka gator och rader med villor på tidigare åkrar i nordväst (jmf Norra Ängby)

Riksintresset Södra Ängby, officiell beskrivning:

Motiv: Södra Ängby, ett av norra Europas bästa exempel och största sammanhängande förortsmiljö med större, mycket enhetliga funktisvillor från 1930-talet avsedda för ett tjänstemannaskikt, utbyggt på initiativ av Stockholms stad och ett uttryck för tidens arkitekturideal.

Uttryck: Planstrukturen med gator, tomter, byggnadernas placering och omgivande grönska. Gestaltningssmässiga värden hos de likartade men inte helt identiska byggnaderna.

Konsekvenser - karaktärsområden

Elevation från Blackebergsvägen mot öster och Södra Ängby. Flerbostadshuset närmast Aroseniusvägen är placerat indraget från korsningen likt villan på motstående sida och trappar ner i skala för att möta Södra Ängbys villor. Villorna samt den gröna kransen tecknar sig bakom flerbostadshusen. Nyréns för SKB

Till vänster:
Korsningen Blackebergsvägen-Carl Larssons väg/
Björnsonsgatan där skalmötet
mellan Södra Ängbys
villor och de föreslagna
flerbostadshusen blir tydligt.
Huset på Blackbergssidan
närmast i bild trappar ner
i skala för att möta Södra
Ängbys och Blackbergs
bebyggelse. Några träd på
villornas förgårdsmark utgör
en uttunnad grön krans runt
villaområdet. Visualisering
Nyréns för SKB

Till höger:
Illustrationsplan
inför granskning,
Stadsbyggnadskontoret

Konsekvenser - karaktärsområden

Blackeberg – i mötet med Blackebergsvägen

Förslagets styrkor

Likartade byggnadstyper, likartade volymer och fasadkulörer inom en ganska snäv palett skapar en sammanhållen bebyggelsegrupp, på samma vis som ursprungliga gestaltningsmässigt sammanhållna bebyggelsegrupper i Blackeberg.

De tre husen närmast Björnsonsgatan, mitt emot villorna, har en lägre skala med 3+1 våning som en anpassning till den låga skalan i villabebyggelsen. Mot Björnsonsgatan föreslås också en envårig utbyggnadsdel som kan innehålla lokaler. Den tar ner skalan ytterligare och bygger vidare på bebyggelsemönstret i Blackeberg, med insprängda lokaler bland bostadsbebyggelse.

Den öppna strukturen släpper fram grönska mellan husen och tillåter transparens in mot naturmarken bakom husen och anslutande bebyggelse inne i Blackeberg. Då marken inte är underbyggd finns bra förutsättningar att etablera nya träd på gårdarna som ansluter till och förstärker denna karaktär.

De varma och ljusa putskulörerna tillåts vara mer varierade och med starkare färger jämfört med Södra Ängbysidan, vilket spelar mot variationen och de varma jordartstonerna i Blackeberg. Tillsammans med husen på andra sidan gatan skiljs bebyggelsen ut som en ny årsring samtidigt som de har tydliga drag av att vara platspecifika. En rik detaljering och variation i entréerna, framförallt på SKB:s hus, samspelar med kvaliteten i detaljerna i befintlig angränsande bebyggelse.

Den nya gatusektionen anknuter till Blackeberg i det att byggnaderna placeras med förgårdsmark.

Höjdskalan är anpassad till terrängen och bakomliggande bebyggelse – stjärnhusen på höjden bakom tecknar sig högre i landskapet. Mellan de båda bebyggelsegrupperna finns ett släpp med naturmark i fonden av Aroseniusvägen som återspeglar ett återkommande karaktärsdrag i Blackeberg.

Den gröna naturmarkskransen runt Blackeberg bibehålls, men minskar i bredd när gatan breddas och de nya byggnaderna tillkommer. Befintliga gångvägar och stigar bibehålls men leds om i nytt läge mot Blackebergsvägen.

Genom att placera ett större garage på Södra Ängbysidan som även kan nyttjas av boende på Blackebergsidan undviks ännu mer omfattande ingrepp i en kuperade naturmarken.

Förslagets svagheter

Blackebergsvägen omvandlas från landsväg i gränsen mellan två stadsdelar till en integrerande stadsgata mellan desamma. Stadsgatans karaktär avviker mot befintliga kulturmiljökaraktärer i området, se vidare Södra Ängby.

Träd är placerade i gruppvisa alléer längs gaturummet vilket skapar kvaliteter i den nya miljön, men ger ett formellt stadsmässigt anslag som saknas i Blackeberg.

Uppförandet av husen kommer medföra omfattande markarbeten och schaktningar i slänten. Schaktning och återfyllning av den starkt kuperade terrängen på en begränsad yta riskerar att skapa onaturliga slänter eller behov av stödmurar. Samtidigt innebär en begränsad schaktning att fler träd kan bevaras. Framförallt i anslutning till det eftersträfvade naturmarkspartiet i fonden av Aroseniusgatan och intill de nya hus som ligger närmast stjärnhusen finns en stor risk att för många träd kommer behöva fällas för att naturmarksringen och trädens siluettverkan mellan husen ska kunna bibehållas.

Omfattande programmering av förgårdsmark riskerar att minska dess gröna karaktär.

På västra sidan om Blackebergsvägen når flerfamiljshuset längst i söder fram till det öppna kulturlandskapet

mot Tyska Botten. Det placeras inom brynzonen och på den tidigare angöringsvägen mot Blackebergs Gård, vilken dras om. Husgaveln riskerar att verka dominant i fonden av kulturlandskapet sett från Tyska botten, samtidigt som de äldre strukturernas läsbarhet försvagas. Det dominanta uttrycket motverkas dock av den trädridda som på illustrationsplanen föreslås söder och norr om den justerade vägdragningen. Den äldre brynvegetationen tas bort.

Att utveckla inför nästa skede

-Förgårdsmarken bör upplevas som grön för att upplevas anknyta till Blackebergskaraktären.

-Kan gatuträden ges ett icke formellt anslag som bättre håller samman med Blackeberg, eller placeras på grön förgårdsmark och upplevas som en fortsättning på naturmarken?

-Transformatorstationen bör utformas/färgsättas så att den faller in i naturmarkskransen.

-Anpassa schaktgränserna och vidta åtgärder för att spara fler träd i fonden av Aroseniusvägen och i de smalaste partierna mellan stjärnhusen och de nya byggnaderna. Eftersträva en så naturlig markform och en så skoglig karaktär som möjligt vid återfyllnad av marken.

-Ett naturligt möte mellan kvartersmark och naturmark bör säkerställas exempelvis genom exploateringsavtal, så att höga slänter, stödmurar etc. kan undvikas.

Blackeberg

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Bebyggelse i gestaltningsmässigt sammanhållna grupper med enhetlig höjdskala placerade i skogsmark på höjder eller i slänter.
- Den centrala dalgången obebyggd eller sparsamt bebyggd.
- Ett begränsat antal byggnadstyper:
- Lamellhus i 3 våningar, ligger under trädtoppshöjd med placering som följer topografin och som bildar gårdsrum med bevarad naturmark. Har ofta markerade fönsteromfattningar.
- Punkthus på 7-10 våningar som ligger som fondmotiv
- Stjärnhus och radhus utformade för att utgöra övergång mot Södra Ängby och omgivande naturmark.
- Överlag putsade fasader, ofta grovt riven puts, men även med inslag av tegel.
- Varierande varma kulörer. Ofta mättade kulörer i gula och röda nyanser, men även med inslag av grått.
- Den gröna kransen mellan bebyggelsegrupperna och runt stadsdelen som helhet.
- Gångstråk mellan husen och genom park- och naturmarken ger bilfria förbindelser inom stadsdelen och ut till omgivande grönområden.

Konsekvenser - karaktärsområden

Elevation från Blackebergsvägen mot väster och Blackeberg. Byggnadshöjderna följer topografin. Kransen med naturmark är synlig mellan husen, liksom Blackeberegns stjärnhus. Brunnberg & Forshed för HSB samt Nyréns för SKB

Överst: Visualisering av HSB:s hus Blackebergsvägens västra sida.
Ovan: Typfasader av HSB:s hus, de fyra husen längst söderut. Brunnberg & Forshed för HSB

Ovan: Hus 1 längst norrut på Blackebergsvägens västra sida. Nyréns för SKB

Illustrationsplan inför granskning.
Stadsbyggnadskontoret

Konsekvenser - karaktärsområden

Agrart landskap och dalgång mot Tyska Botten

Förslagets styrkor

Strukturplanen har en god anpassning till det kulturhistoriska landskapet. Den idag öppna ytan i fonden av Tyska Bottens landskapsrum invid villan behålls obebyggd och förädlas som parkmark. Därigenom bibehåller villan sitt läge i brynzonen och kulturlandskapet sin läsbarhet där skogen tecknar sig som fond mot dalen. Likaså finns förutsättningar för att bevara utsikten mot Mälaren från villan. På samma sätt bevaras upplevelsen av kulturlandskapet sett från Mälaren eller Tyska Botten.

Att bevara äldre byggnader och låta trädgårdar/åkrar närmast husen förvandlas till park är en tradition i Stockholm sedan förortsbyggandet påbörjades i början av 1900-talet. Förslaget knyter an till denna tradition.

Mellan den äldre villan ("Nybygget") och närmsta nya hus vid Blackebergsvägen behålls en remsa med naturmark. Likaså sparas ett större släpp med naturmark mot den nya bebyggelsen längs Blackebergsbacken. Det skapar ett respektavstånd till villan som gör att den till viss del kan fortsätta upplevas ligga i en lantlig omgivning.

Äldre solitära ekar och brynzoner med lång hävd bevaras i huvudsak. Förslaget medför ingen påverkan i söder och väster om villan Nybygget förutsatt att brynzoner och befintlig jordkällare respekteras och inarbetas i den nya parkgestaltningen.

Den gamla vägdragningen mot Drottningholms slott bevaras liksom i huvudsak vägdragningen mot Blackebergs gård.

Förslagets svagheter

Bebyggelsen medför att f.d. hagmark från sent 1700-tal exploateras och det bevarade öppna kulturlandskapets utbredning norröver från Tyska Botten minskar. Bebyggelsen påverkar dock inte vyn från Mälarens vatten eller utblicken norrut från Tyska botten, då bebyggelsen döljs bakom skogsbryn.

De klippta gräsytorerna på båda sidor Blackebergsvägen återspeglar det äldre kulturlandskapet. När de ianspråk tas för ny bebyggelse blir den historiska markanvändningen svårare att avläsa. Förslaget anpassas dock till topografin och brynzonen öster om Blackebergsvägen, som till större delen lämnas orörd.

Det sydligaste nya huset på västra sidan Blackebergsvägen (Blackebergssidan) placeras på den äldre vägdragningen från tidigt 1800-tal mot Blackebergs Gård och vägen flyttas till ett nytt läge med fortsatt anslutning mot Blackebergsvägen. Det nya bostadshuset är fem våningar högt (4 + 1 indragen våning) med bredsida mot parken. Huset kan komma att upplevas visuellt dominant i mötet med det äldre kulturlandskapet. Parkförslaget redovisar en ny trädunge mellan husen och parken, vilket kan minska den visuella dominansen i landskapet.

Parkförslaget redovisar schematiskt hur man tänker sig att skapa ett intimare rum framför den äldre villan med hjälp av trädplanteringar. Dessa riskerar att försvaga eller bryta utsikten över Tyska Botten och Mälaren försvaga eller bryts.

Att utveckla inför nästa skede

-Förstärk utsikten från villan "Nybygget" över Tyska botten och Mälaren genom att rensa ta bort sentida buskage och hålla odlingsmarken öppen.

-Placera nya träd i den nya parken med omsorg, så att utsikten bevaras, sydligaste huset på västra sidan Blackebergsvägen inte dominerar vyn från söder och den historiska karaktären av öppen odlingsmark kan förstås.

Agrart landskap och dalgång mot Tyska Botten

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Tydligt avläsbart landskapsrum med lång kontinuitet och sammanhang mellan Tyska Botten och "Nybygget".
- Siktlinjer och utblick mot Tyska Botten.
- Äldre bebyggelse inplacerad i brynzonen.
- Solitärekar och brynvegetation med lång kontinuitet.
- Äldre väglägen som följer gamla brynzoner och därmed ligger sidoordnade det öppna dalrummet.

Konsekvenser - karaktärsområden

Illustrationsplan inför granskning,
Stadsbyggnadskontoret

- Jordbruksmark med lång kontinuitet.
 - Skog på slänterna runt dalen utgör odlingslandskapets väggar.
 - Brynzoner med lång kontinuitet
 - Tidigare brynzoner som kan avläsas genom ekarnas placering en bit in i skogen.
 - Gamla vägdragningar mot Drottningholm och Blackebergs gård
 - Viktig utblick
 - Tidigare utblickar, nu skymda av uppvuxen vegetation
 - Hushöjder under trädtopparna låter skogen ostört teckna sig som fond mot dalen.
 - Villabebyggelse från andra hälften av 1800-talet, placerad i brynzonen eller på höjder i landskapet.
- Markeringarna är ungefärliga*

Illustration visuellt avläsbara värden - Dalgång mot Tyska Botten, ur Kulturmiljöutredningen

Konsekvenser - karaktärsområden

F.d sjukhuset och senare bostadstillägg

Förslagets styrkor

Längs Blackebergsbackens norra sida föreslås sex nya hus indelade i två grupper. Byggnaderna är placerade i en öppen struktur som låter naturen sticka fram mellan husen, samt har förgårdsmark som en anpassning till läget i skogsmarken.

Respektive hus är uppdelat i tre volymer med olika höjd, där de lägre volymerna ligger mot gatan och de högre mot skogen. Planformen ska påminna om de äldre stjärnhusen, men skalan och variationen mellan volymerna gör denna lek tämligen teoretisk. Det tidigare sjukhusets storskalighet och placering som en egen ö i skogen gör att gaturummet är relativt okänsligt för ändring genom tillkommande bebyggelse, men femvåningsskalan närmast gatan anknyter till höjden hos befintliga träd vilket är positivt.

Höjden på högsta volymerna överstiger kraftigt sjukhusets. Det gör också att byggnaderna tecknar sig tydligt bakom sjukhuset sett från Mälaren och innebär ytterligare ett steg i upptrappningen från Mälaren. Att de sex höga volymerna har en relativt samlad höjd korresponderar väl med sjukhusets samlade volym.

Höghusens ljusa kulörer korresponderar väl med sjukhusets.

En bred skogsremsa sparas mellan de nya husen och Blackeberg.

Förslagets svagheter

Bebyggelsen är placerad i kuperad terräng vilket innebär stora ingrepp i naturmarken, särskilt vid bebyggelsegruppen längst i väster som ligger vid ett berg. Schaktning och återfyllning av den starkt kuperade terrängen på en begränsad yta riskerar att skapa onaturliga slänter, sprängkanter och stödmurar mellan gårdar och naturmark som avviker mot de kringliggande stadsdelarnas topografiska anpassning. Samtidigt innebär en begränsad schaktning att fler skogsträd kan bevaras.

Parkering anordnas i garage under och mellan husen. Marken återställs som gårdar som ansluter mot naturmarken i bakkant. Det finns en risk att det begränsade jorddjupet mellan husen gör att skogskaraktären försvagas.

Omfattande programmering av förgårdsmark riskerar att minska dess gröna karaktär.

Att utveckla inför nästa skede

-Förgårdsmarken bör upplevas som grön för att upplevas anknyta till Blackebergs-karaktären. Ett tillräckligt jorddjup på bjälklagsgårdar bör säkerställas.

-Anpassa schaktgränserna så att man vid återfyllnad får en naturlig markform och en så skoglig karaktär som möjligt.

-Ett naturligt möte mellan kvartersmark och naturmark bör säkerställas exempelvis genom exploateringsavtal, så att höga slänter, stödmurar etc. kan undvikas.

-Skapa förutsättningar för allmänhetens tillgång till skogspartiet bakom husen som en fortsättning på Blackebergs planering.

F.d sjukhuset och senare bostadstillägg

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Det storskaliga sjukhusets monumentalitet från vattnet
- Ljusa putsade fasader.
- Sjukhusets placering högt i terrängen med storslagna vyer över trädtopparna och ut över Mälaren – jämför med Södersjukhuset
- Den tydligt avläsbara trappningen i bebyggelsen (sjukhuset och flerbostadshuset) som följer terrängen stigning från vattnet norrut
- Karaktären av "öar" i skogen/utmarken tätt omgivna av skog och bergshällar
- Detaljer i utomhusmiljön som äldre bevarade stenmurar och grova gamla träd nära byggnaden.

Konsekvenser - karaktärsområden

Ovan: Elevation med föreslagna flerbostadshus vid Blackebergsbacken. Den sammanhållna skalan ger en trappning som följer topografin. De tre husen i väster av Dinell Johansson för Primula, de fyra husen i öster Nyréns för HSB. Illustration Dinell Johansson.

Till vänster: Illustrationsplan inför granskning, Blackebergsbacken. Stadsbyggnadskontoret

Konsekvenser - karaktärsområden

Blackebergs Gård

Förslagets styrkor

Höghuset som är synliga från Blackebergs gård påminner i sina ljusa kulörer om barnhusbebyggelsens och Ljunglöfska villans putsfasader. Kulören är dock mörkare än barnhusets varmvita fasader så att de inte smälter ihop, vilket är positivt. Den avvikande skalan och stilen i de nya husen gör anknytningen subtil.

Det sista av de nya husets femvåningsskala mot pelousen skapar en nedtrappning och mjukare övergång till den lägre bebyggelsen. Den höga exploateringen, med upp till tio våningar hög bebyggelse, tar stöd i det storskaliga sjukhuset som också det är synligt från pelousen och den äldre bebyggelsen.

Grönskan i form av befintliga storvuxna parkträd mellan pelousen och Blackebergsbacken mildrar påverkan på parken och den äldre bebyggelsen

Förslagets svagheter

Det sista huset i raden av högre hus längs Blackebergsbacken placeras vid entrén mot Blackebergs Gård. Huset har en skala som kraftigt avviker från den småskaliga äldre kulturmiljön som på grund av den framträdande placeringen i kanten av parkrummet vid Ljunglöfska slottet riskerar att dominera över Ljunglöfska villan och barnhemsbebyggelsen.

Den skogliga inramningen av den öppna pelousen påverkas negativt när stora träd försvinner och ersätts med byggnad.

Att utveckla inför nästa skede

-Påverkan på Blackebergs gård av höghuset längst i väster behöver tydliggöras, t.ex. genom en visualisering.

-Det kraftiga skalmötet kan behöva mildras, t.ex. genom att bevara befintliga träd, justerat läge eller skalanpassning.

-Bevarande av befintliga träd och nyplantering av träd kan bevara pelousens skogliga inramning.

Blackebergs Gård

Urval av visuellt avläsbara värden, utdrag från kulturmiljöanalysen:

- Blackebergs Gård med barnhemsbebyggelse som en egen bebyggelsegrupp kring ett centralt parkrum, omgiven av skogsmark
- Bebyggelsens placering och höjdskala i relation till park- och landskapsrummet: Ljunglöfska villans placering i fonden av parken, på brinken och med utblick över Mälaren, och den lägre bebyggelsen som följer bergens släntfot längs parkrummets kanter
- Det centrala parkrummet lämnas fritt från bebyggelse och skogen på bergsslänterna bildar en bakre fond mot parkrummet
- Sentida bostadstillägg har en inplacering i enlighet med den äldre bebyggelsens principer men förtar delvis skogens roll som fond och inramning av den historiska bebyggelsen
- Placeringen av de två huvudbyggnaderna – Ljunglöfska villan och barnhemmets aula – mitt emot varandra i anläggningens huvudaxel

Konsekvenser - karaktärsområden

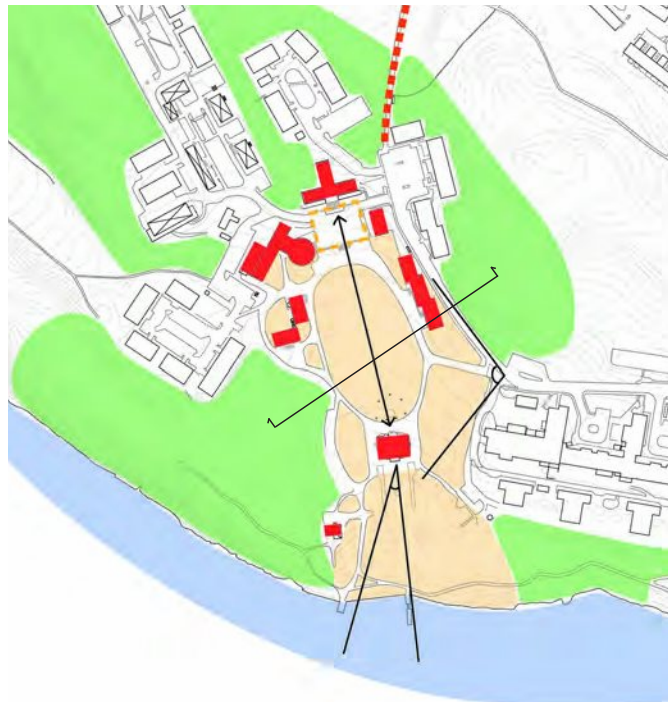

Till vänster: Sektion med föreslagen bebyggelse närmast Blackebergs gård. Kontrasten i skala är stor mellan befintlig bebyggelse och föreslagen bebyggelse. Illustration Dinell Johansson för Primula

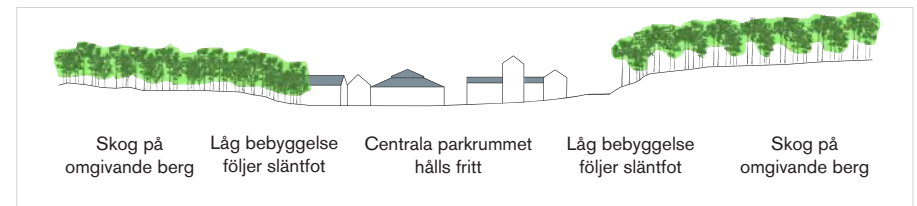
Illustration visuellt avläsbara värden -
Blackebergs gård,
ur Kulturmiljöutredningen

- Historisk bebyggelse runt centralt parkum.
- Parkum runt Ljunglöfska villan och till barnhemsbebyggelsen.
- Skog på slänterna ramar in bebyggelsen och utgör en bakre fond mot parkummet.
- ↔ Sektion som visar viktig rumslig upplevelse av det centrala parkummet, omgivande barnhemsbebyggelse och skogsklädda bergsslänter.
- Terrassen
- ↔ Viktigt visuellt samband
- ↗ Viktig vy
- Gammal vägdragning mot Drottningholm och Blackebergs gård.

Markeringarna är ungefärliga

Visualisering av de tre avslutande husen mot väster. Dinell Johansson för Primula

Sektion ur kulturmiljöutredningen som visar placeringen av bebyggelsen i landskapet vid Blackebergs gård.